

Список использованной литературы:

1. Конституция Украины [ст. 128];
2. Закон Украины « О судеустройстве и статусе судьи» [ст. 52];
3. Кошинець В.В., Орбан-Лембрик Л.Е. / «Юридическая психология» – Чернигов, Книги– XXI, 2007;
4. Алексеева Л. Б. / «Настольная книга судьи» – Российская правовая академия МЮРФ, 2000.

Харченко С. В., кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки та психології факультету № 3 (підрозділів поліції превентивної діяльності) Харківського національного університету внутрішніх справ

РОЗВИТОК ЗДІБНОСТЕЙ СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ КЕРІВНИКІВ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ ЗАСОБАМИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ТРЕНІНГУ

Обґрунтована необхідність розвитку здібностей соціального інтелекту при підготовці та підвищенні кваліфікації керівників поліцейських підрозділів та осіб, які складають групу резерву на керівні посади. Наведені апробовані автором тренінгові вправи зі вдосконалення здібностей соціального інтелекту.

Ключові слова: керівник підрозділу поліції, ділове спілкування, соціальний інтелект, соціально-психологічний тренінг.

Ділове спілкування займає провідне місце в професійній діяльності поліцейського. В діяльності керівника поліцейського підрозділу лєвова доля часу припадає на процес взаємодії з керівниками різного рівня, підлеглими, населенням тощо [1]. В останній час в поліцейських підрозділах України відбулися значні кадрові зміни в керівному складі, досить часто на керівні посади були призначені молоді офіцери з незначним досвідом професійної та управлінської діяльності. Сучасна психологічна практика має дієві методики щодо вдосконалення підготовки поліцейських при висуванні на керівні посади до більш успішного виконання своїх обов'язків.

Літературні дані свідчать, що одним з ресурсів успішної управлінської діяльності є розвинутий соціальний інтелект керівника. На думку І.В. Галочкіна, високий соціальний інтелект є обов'язковою властивістю, без якої суб'єкт не може мати високий ранг в неформальній ієрархії групи [3, с. 8]. О.В. Белоконь було показано, що високий рівень соціального інтелекту пов'язаний з ефективністю

лідерства в малих групах і в трудових колективах, а також з орієнтацією на офіційну субординацію в колективі [2, с. 6]. За даними В.Н. Куніциної, чим вище рівень соціального інтелекту, тим більше здатність впливати на інших в процесі спілкування [6].

Л. Е. Кузнецова та С. С. Чепрасова виявили, що існує достовірний взаємозв'язок між показниками соціального інтелекту і професійною успішністю керівника в професійній діяльності. Особливо значимий вплив соціального інтелекту є на здатність керування в критичних ситуаціях і мотивацію поведінки [4], що досить актуальним для керівника поліцейським підрозділом. Ці автори з'ясували, що керівники з високим рівнем соціального інтелекту більш адаптовані до управління в критичних ситуаціях, здатні «взяти себе в руки» і, не піддаючись гніву, роздратування, смутку, вирішувати складні завдання. Вони успішніше справляються з завданнями, пов'язаними з мотивацією персоналу, здатні викликати у співробітників відгук і одночасно захопити спільною ідеєю, підтримувати свій статус, а також знаходити індивідуальний підхід до вирішення психологічних і емоційних проблем в колективі, що в результаті підвищує рівень довіри підлеглих до керівника і дозволяє використовувати прийоми нематеріальної мотивації, ефективність яких значно вище грошової мотивації. Наявність здатності сприймати емоційний настрій співробітників допомагає керівникам такого типу більш ефективно ставити завдання, розподіляти ресурси і планувати необхідний час на досягнення поставленої мети. Вони виявляються більш успішними в процесі управлінської діяльності, здатні показати високі результати при збереженні психологічного комфорту в колективі. У них яскраво виражена здатність правильно планувати роботу, делегувати завдання, коли щоденний обсяг роботи починає перевищувати його часові та фізичні можливості. Такі керівники орієнтуються на високі особисті стандарти, які змушують їх постійно прагнути самовдосконалення.

Результати досліджень свідчать про високу ефективність соціально-психологічний тренінгу щодо вдосконалення здібностей соціального інтелекту (М. А. Лукічева, С. В. Харченко, І. І. Чоніна тощо). Тренінг має бути найбільшою мірою спрямований на розвиток наступних здібностей:

- адекватно сприймати емоційні реакції та вербальну експресію партнерів в процесі ділового спілкуванні;
- правильно розуміти мотиви співрозмовників та свій вплив на розгортання ситуації взаємодії;
- ефективно передбачати розвиток комунікативної ситуації;

– висловлюватися зрозуміло для різних за своїми індивідуальними властивостями осіб.

В тренінгу психологу необхідно прагнути формування у учасників цілісного уявлення щодо емоцій, станів, мотивів в процесі комунікації тощо, що є важливим для забезпечення швидкості прийняття рішення в процесі комунікації, надмірна рефлексія в процесі спілкування зайвою. На нашу думку, визначення працівниками з незначним професійним досвідом певних «маркерів» ідентифікації, усвідомлення окремих феноменів в спілкуванні («На які ознаки спиралися, що дійшли цього висновку?») є доцільним. Працівникам, які тривалий час працюють в органах правопорядку, більш важливим є зменшення впливу стереотипів в процесі пізнання соціальних явищ, що виникають при здійсненні професійної діяльності, тому психологу акцент в тренінгу необхідно змішувати на усвідомлення варіативності поведінки людей, її полімотивованості («А про що ще це може свідчити?», «Які мотиви або наслідки є ще, менш можливі?»). В процесі роботи доцільно використовувати відеофрагменти науково-популярних фільмів з соціальної психології, художніх фільмів.

Нами були підібрана та апробована низка завдань для тренінгу розвитку здібностей соціального інтелекту поліцейських [6]. В соціально-психологічному тренінгу, який спрямований на підготовку поліцейських при висуванні на керівні посади, найбільш доцільно використовувати наступні вправи.

«Мотиваційний аналіз ситуації». Учасники тренінгу отримують опис ситуації конфліктної взаємодії на роботі, яка має досить тривалий характер. Учасники в малих групах визначають мотиви поведінки героїв наведеної ситуації та пропанують ефективні щодо діяльності шляхи вирішення конфлікту. Наприкінці вправи в процесі групової дискусії обов'язково визначається: 1) які мотиви учасників є найбільш вірогідними та 2) які рекомендації є найбільш вдалим для вирішення ситуації.

Тренер готує опис ситуацій, які пов'язана зі стосунками керівник – підлеглий, керівник – керівник та керівник – представник громади.

«Виконання інструкції». Два учасника розташовуються спинами один до одного. На першому етапі один учасник отримує аркуш, на якому намальовані різні за розміром прості геометричні фігури, та має донести до партнера по вправі зображену інформацію, другий учасник без уточнюючих запитань має максимально точно відтворити малюнок на своєму аркуші. Етап можливо повторити 2 або 3 рази, враховуючи бажанням та кількість учасників.

На другому етапі цієї вправи учасник, який виконує інструкцію може задавати уточнюючі запитання. Результат як правила є для учасників очевидним.

Основною метою цієї вправи є розвинення вміння висловлюватися зрозуміло та усвідомлення необхідності зворотного зв'язку в процесі взаємодії.

«Неправомірні дії поліцейського». Демонструється уривок з запису відеофіксатора, на якому зафіксований випадок з водієм, що був зупинений міліціонером; поведінка міліціонера при цьому не відповідала вимогам, була неправомірною та викликала широкий резонанс в ЗМІ.

Учасники в малих групах після перегляду першого фрагменту мають окреслити план дій реагування керівництва щодо цього випадку. Наступним етапом є групова дискусія, метою якої є складання оптимального алгоритму дій керівника в подібній ситуації.

Після цього учасникам демонструється прес-конференція керівництва ДАІ в Запорізькій області, оприлюднена «TEZIS TV». Учасники мають знайти та вказати на помилки керівництва щодо вирішення ситуації та проведення прес-конференції, запропонувати .

При проведенні вправи тренеру важливо, щоб учасники групи склали обґрунтований план комплексних дій, який щонайменш включає наступні дії: з'ясувати, що сталося, визначити як реагувати на дії підлеглого, зазначити профілактичні заходи щодо недопущення неправомірних дій співробітників певного підрозділу в майбутньому та визначити: яким чином донести до громадськості про вжиті заходи. Зазначимо, що ці 2 відео-фрагменти для вправи були вибрано в зв'язку з тим, що на першому відео ситуація була досить зрозумілою, а проведена керівництвом конференція мала дуже багато очевидних помилок.

Таким чином, соціально-психологічний тренінг є одним ефективним методом розвитку здібностей соціального інтелекту як важливої складової міжособистісної взаємодії керівника поліцейського підрозділу.

Список бібліографічних посилань

1. Бандурка А.М., Землянская Е.В. Психология руководителя : монография. Харьков : Золотая миля, 2013. 720 с.

2. Белоконь О. В. Взаимосвязь эмоционального и социального интеллекта с лидерством: автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.01. Москва, 2008. 19 с.

3. Галочкин И.В. Проблемы совершенствования модели человека в современной экономической теории : автореф. дис. канд. эконом. наук : 08.00.01. Москва, 2009. 28 с.

4. Кузнецова Л. Э., Чепрасова С. С. Социальный интеллект как фактор успешности профессиональной деятельности руководителя. Молодой учёный. № 7 (66), 2014. URL <https://moluch.ru/archive/66/10912/> (дата обращения: 05.04.2018).

5. Куницына В. Н., Казаринова Н. В., Погольша В. М. Межличностное общение. Учебник для вузов. СПб.: Питер, 2001. 319 с.

6. Харченко С. В. Змістовні складові програми та основні техніки соціально-психологічного тренінгу соціального інтелекту поліцейського. *Право і безпека*. 2017. № 4 (67). С. 211-216.

*Цветкова У. Ф., студентка 3 курсу Юридичного коледжу
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: Бондар О.М., кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри соціології та психології Національного університету
«Одеська юридична академія»*

ЗАСТОСУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАТЬ У ПРОЦЕСІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Однією з найважливіших функцій держави є захист прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина. Аналізуючи складні політико-економічні процеси в Україні, треба визнати, що проблема належного захисту прав людини в сучасній Україні посідає важливе місце.

Окрему роль необхідно виділити саме застосуванню психологічних знань у процесі захисту прав людини юристами. Існує велика кількість визначення поняття «захист прав»: у літературі, захист прав визначають, як процес, вчинення певних дій людиною, що спрямовані на захист прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, а також захист невизнаного, порушеного або оспорюваного права.

Захист прав можливий у разі звернення до суду відповідними суб'єктами, до органів державної влади, до громадських та міжнародних організацій, що займаються захистом прав людини. Тому, необхідно приділити увагу психологічним знанням юристів, що є необхідними під час процесу захисту прав людини. Під час захисту прав, юрист-адвокат здійснює свою діяльність, що має свою психологічну структуру, яка представлена: